

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
(24-25 березня 2022 р., м. Одеса, Україна)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад
ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО (м. Одеса)

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ДИФЕРЕНЦІАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНОГО
ФАКУЛЬТЕТУ

ДИФЕРЕНЦІАЛЬНИЙ ПІДХІД У ДОСЛІДЖЕННІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗДІЙСНЕННЯ ОСОБИСТОСТІ

МАТЕРІАЛИ

Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 березня 2022 року

Одеса
ФОП Бєлий А.Є
2022

УДК 159.9: 37.015.3
ББК 88.4
Д 50

Друкується згідно рішення Вченої ради Соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Протокол № 6 від 17.02.2022 р.)

Диференціальний підхід у дослідженні професійного самоздійснення особистості:
Д 50 Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 березня 2022 року) / відп. ред. О. П. Саннікова. Одеса : ФОП Бєлий А.Є., 2022. 168 с.

ISBN 978-617-7757-39-8

Редакційна колегія

- Саннікова О. П. – *доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та диференціальної психології; відповідальний редактор;*
- Василенко І. В. – *кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Гордієнко І. О. – *кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри загальної та диференціальної психології;*
- Санніков О. І. – *доктор психологічних наук, професор кафедри теорії та методики практичної психології.*

Матеріали збірника містять результати теоретико - емпіричних досліджень, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів, аспірантів та науковців, які навчаються і працюють у закладах освіти України.

Для студентів, аспірантів, молодих науковців, психологів, педагогів та широкого кола зацікавлених осіб.

За зміст та помилки, що можуть зустрічатися в тексті статей, несуть відповідальність автори.

ISBN 978-617-7757-39-8

© Університет Ушинського, 2022

розвитку професійно значущих якостей майбутніх менеджерів організацій. *Організаційна психологія. Економічна психологія. 2018. № 1. С. 26-35.*

3. Заставнюк О. О. Морально-психологічні якості особистості в структурі професійно-етичної культури менеджера. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка: збірн. наук. праць. 2009. № 3 (27). Ч. 1. С. 104-108.*

4. Карамушка Л. М., Москальов М. В. Психологічні умови підготовки майбутніх менеджерів до управління змінами в організації: [Монографія]. Київ: Просвіта, 2011. 200 с.

5. Никифоров Г. С. (ред.) *Психологія менеджмента / 2-е изд. Харьков: Изд-во «Гуманитарный Центр», 2002. 556 с.*

УДК: 159.923

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ СТУДЕНТІВ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ЇХ АДАПТИВНОСТІ

Дегтяренко Т. В.

*доктор медичних наук, професор
кафедри біології і охорони здоров'я,
Університет Ушинського*

Свглевська А. М.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет Ушинського*

Різноманіття теоретико-методологічних поглядів на проблему стресостійкості особистості в контексті адаптаційних можливостей особи відображає її складність та неоднозначність в системі наукового знання [1; 2; 5; 7]. Це істотно ускладнює розробку практичних прийомів і засобів оптимізації адаптації особистості до стресових навантажень [8 - 10]. Відносна завершеність процесу адаптації, відповідність особистості основним вимогам і соціальним очікуванням є основною умовою оптимального функціонування особистості в даному соціальному середовищі. Особливо актуальним це положення є для вирішення проблем адаптації майбутніх педагогів, оскільки це – досить поширена професія, яка пов'язана з розумовими навантаженнями і можливістю професійного виснаження.

Дослідження типологічних особливостей адаптивності особистості відбувається у міждисциплінарному науковому просторі, про що свідчить інтерес до вказаної проблематики з боку багатьох наукових дисциплін, зокрема філософії, соціології, культурології, історії, педагогіки, психології і психотерапії [3; 5]. У психологічній науці індивідуально-типологічні особливості адаптивності розглядаються у зв'язку з дослідженням проблем адаптації особистості до стресових навантажень в контексті теоретичних засад психології особистості [6]. Недостатня вивченість проблеми взаємозв'язку стресостійкості особи із адаптивністю особистості майбутніх педагогів свідчить про актуальність та доцільність подальшої розробки обраного напрямку дослідження.

Мета роботи полягала у визначенні особливостей стресостійкості майбутніх педагогів з врахуванням низки їх психологічних характеристик, які визначають адаптивність особистості.

Основними завданнями дослідження було: провести психологічне обстеження студентів під час їх стресового навантаження з використанням адекватного комплексу психодіагностичних методик та проаналізувати результати отриманих експериментальних даних для встановлення корелятивних взаємозв'язків між показниками стресостійкості особи і адаптивністю майбутніх педагогів.

Обрано відповідний контингент обстежених – студенти першого курсу ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, які розпочали навчання за фахом «Дошкільна освіта». Кількість обстежених зіставила 56 осіб жіночої статі у віці від 18 до 21 років. Психодіагностичні процедури проводилися саме під час складання студентами 1 курсу першої сесії, тобто в період їх розумового незвичного навантаження, яке передбачало наявність стресового напруження та необхідність адаптації до нього.

Використані наступні методики, які дозволяють досліджувати психологічні характеристики особи, які пов'язані з адаптивністю особистості, стресостійкістю і соціально-психологічною адаптованістю, а саме: «Тест-опитувальник адаптивності» О. П. Саннікової, О. В. Кузнецової, «Шкала

стресостійкості та соціальної адаптації» Холмса-Пейдж і Методика діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонда [4; 6].

За результатами кореляційного аналізу, який виконувався на вірогіднісному рівні $p < 0,01$ було отримано низку кореляційних коефіцієнтів, що дозволяють стверджувати про наявність взаємного впливу та взаємного зв'язку між параметрами, що аналізуються (результати представлені в таблиці).

Таблиця

Кореляційні коефіцієнти для показників адаптивності, стресостійкості та адаптації до стресу

	СС	ШОСС	ЛІСС	ТОСО	ГПН	ГДМ	ПЗЗ	ЗПА	ЕОС
Адаптація	-0,95	0,79	0,78	0,78	0,41	0,42	0,31	0,95	0,95
Самоприйняття	-0,93	0,84	0,83	0,83	0,32	0,33	0,28	0,92	0,94
Прийняття інших	-0,94	0,74	0,72	0,72	0,42	0,43	0,30	0,93	0,93
Емоційний комфорт	-0,94	0,83	0,82	0,82	0,36	0,36	0,28	0,92	0,94
Інтернальність	-0,94	0,82	0,80	0,80	0,38	0,38	0,32	0,91	0,92
Домінування	-0,87	0,64	0,62	0,62	0,42	0,43	-	0,88	0,85
ЕОА	-0,88	0,82	0,82	0,81	0,31	0,31	-	0,86	0,84

Примітка: всі коефіцієнти отримані на рівні вірогідності $p < 0,01$; ШОСС – широта / вузькість охоплення сигналів соціуму, ЛІСС – легкість / ускладненість розпізнавання і ієрархізації сигналів соціуму, ТОСО – точність / неточність орієнтації в соціальних очікуваннях, СЕП – стійкість / нестійкість емоційного переживання, ГЗ – готовність / відсутність готовності змінюватися, ГПН – готовність / відсутність готовності до здійснення дій, спрямованих на подолання невдач, ГДМ – готовність / відсутність готовності до здійснення дій, спрямованих на досягнення мети, ПЗЗ – показник загального задоволення, ЗПА – загальний показник адаптивності

особистості, СС – стресостійкість (Холмс-Раге), ЕОС – експертна оцінка стресостійкості, ЕОА – експертна оцінка адаптивності особистості.

Встановлено, що у майбутніх педагогів, які приймали участь у дослідженні, показники ЗПА (загальний показник адаптивності особистості) позитивно корелюють з показниками загальної адаптації ($r = 0,95, p < 0,01$), самоприйняття ($r = 0,92, p < 0,01$), прийняття інших ($r = 0,93, p < 0,01$), емоційним комфортом ($r = 0,92, p < 0,01$), інтернальністю ($r = 0,91, p < 0,01$), прагненням до домінування ($r = 0,88, p < 0,01$), експертними оцінками адаптивності ($r = 0,86, p < 0,01$). Отже, можна дійти висновку, що загальний показник адаптивності особистості прямо корелює з соціально-психологічною адаптацією, самоприйняттям, прийняттям інших, емоційним комфортом, інтернальністю, прагненням до домінування та адаптивністю.

Виявлено, що у майбутніх педагогів, які приймали участь у дослідженні, показники експертних оцінок стресостійкості позитивно корелюють з показниками загальної адаптації ($r = 0,95, p < 0,01$), самоприйняття ($r = 0,94, p < 0,01$), прийняття інших ($r = 0,93, p < 0,01$), емоційним комфортом ($r = 0,94, p < 0,01$), інтернальністю ($r = 0,92, p < 0,01$), прагненням до домінування ($r = 0,85, p < 0,01$) та експертними оцінками адаптивності ($r = 0,84, p < 0,01$). Отже, можна дійти висновку, що стресостійкість прямо корелює з соціально-психологічною адаптацією, самоприйняттям, прийняттям інших, емоційним комфортом, інтернальністю, прагненням до домінування та адаптивністю особи.

Встановлено значущі кореляційні зв'язки між показниками за методиками «Тест-опитувальник адаптивності» О. П. Саннікової, О. В. Кузнецової, експертними оцінками адаптивності та Шкалою стресостійкості і соціальної адаптації Холмса-Раге і експертними оцінками стресостійкості особистості. Отже, стресостійкість майбутніх педагогів пов'язана з широким спектром параметрів, що відповідають за соціально-психологічну адаптацію особи, зокрема із самоприйняттям, прийняттям інших, ступеню інтернальності особистості, емоційним комфортом при встановленні та розвитку

соціальних контактів, прагненням до домінування у соціальних сферах життя.

Виявлено значущі кореляційні зв'язки між показниками Шкали стресостійкості і соціальної адаптації Холмса-Рей та показниками Методики діагностики соціально-психологічної адаптації К. Роджерса і Р. Даймонда і експертними оцінками адаптивності особистості.

Доведено наявність прямих взаємозв'язок між широтою охопту сигналів соціуму, легкістю розпізнавання і ієрархізації сигналів соціуму, точністю орієнтації в соціальних очікуваннях, готовністю до здійснення дій, спрямованих на подолання невдач, готовністю до здійснення дій, спрямованих на досягнення мети, загальною задоволеністю, загальною адаптивністю особистості та рівнем стресостійкості особи. Отже, адаптація студентів до стресу тісним чином пов'язана з таким важливим особистісним чинником як адаптивність особистості та залежить від індивідуально-типологічних особливостей особи.

Таким чином, основні стратегії в підвищенні адаптованості особи до стресу полягають у використанні ресурсів індивідуального, особистісного і суб'єктного рівнів індивідуальності людини, що необхідно враховувати при розробці практичних рекомендацій для підвищення стресостійкості студентської молоді.

Література

1. Барабой В. А., Резніков О. Г. *Фізіологія, біохімія і психологія стресу* : [монографія]. Київ: Інтерсервіс, 2013. 314 с.

2. Бужинська С. М., Скляр С. С., Даніліч-Скакун А. А. *Стресостійкість студентів як складник успішності навчання у ЗВО*. Габітус. 2021. Вип. 23. С. 55-59.

3. Гоулман Д. *Емоційний інтелект* / пер. з англ. С. Л. Гумецької. Харків : Віват, 2020. 512 с.

4. *Практическая психодиагностика. Методики и тесты* : [учебное пособие] / Под ред. Д. Я. Райгородского. Самара : Издат. дом «Бахрах», 1998. 672 с.

5. Рибалка В. В. *Культурно-психологічна концепція особистості: спроба синтезу теоретичних уявлень вітчизняних та зарубіжних психологів про особистість. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці*: [навч. посібн.]. Одеса : Букаєв В. В., 2009. С 485-563.

6. Санникова О. П., Кузнецова О. В. *Системный анализ*

адаптивності личности : [монографія]. Одеса : ВМВ, 2017. 392 с.

7. Черпіта М. М., Гурич А. Ю., Джеджула О. М. Стресостійкість. Наукові записки Вінницького національного аграрного університету. Сер.: Соціально-гуманітарні науки. 2013. Вип.2. С. 202-208.

8. Фурман А. В. Психодіагностика особистісної адаптованості / 3-е, доп. Тернопіль, 2013. 164 с.

9. O'Driscoll M. P. Coping with stress: a challenge for theory, research and practice. Stress Health. 2013. V. 29. P. 89-90.

10. Trollope A. F., Gutierrez-Mecinas M., Mifsud K. R. et all. Stress, epigenetic control of gene expression and memory formation. Experimental Neurology. 2012. Vol. 233. P. 3-11.

УДК 159.9

ВІКОВІ ОСОБЛИВОСТІ КРЕАТИВНОСТІ

Черножук Ю. Г.

*кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної та диференціальної психології,
Університет Ушинського*

Давиденко Р. Л.

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Університет Ушинського*

Анотація. У публікації представлено результати дослідження особливостей креативності осіб підліткового та зрілого віку. Згідно з метою та завданнями дослідження до психодіагностичного комплексу, який був застосований на етапі емпіричного дослідження, увійшли наступні методики: тест «Креативність» Н. Вишнякової, методика О. Тунік «Діагностика особистісної креативності», опитувальник О. Тунік «Самооцінка творчого потенціалу особистості».

В якості досліджуваних було залучено представників двох вікових груп: «Підлітки (ПВ)» (учні 8 класу, 25 осіб, 12-13 років); «Особі зрілого віку (ЗВ)» (25 осіб, 30-45 років). Порівняння середніх результатів за всіма параметрами, що вивчалися, показало, що за більшістю з них особи зрілого віку переважають підлітків.

Ключові слова: креативність, параметри креативності, рівень креативності, підлітки, особи зрілого віку